БЕЗПЕКА ТА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Лейтмотивом книжки відомого польського дипломата-практика і політолога Маріуша Машкевича є спроба шляхом проведення наукового аналізу концепцій, що справили вплив на формування східної польської політики, відповісти на питання: чи є результативною зовнішня політика Польщі на постсовєтському просторі загалом і в Україні зокрема? Мене, українського читача, безумовно, цікавило й те, які уроки та висновки з польського досвіду придатні для використання в Україні, яка наразі перебуває у стані війни з Росією та прагне захистити свою незалежну державність.

Ідея видання цієї книжки в Україні виникла в автора передмови на презентації наукової монографії М. Машкевича «Безпека та ідентичність» в Ягеллонському університеті в листопаді 2013 року. Сталося так, що цей захід відбувався після завершення міжнародної наукової конференції в Кракові, під час якої науковці держав – учасниць програми ЄС «Східне партнерство» разом із польськими колегами вели дискусію на тему: чи підпише Україна Угоду про асоціацію на Вільнюському саміті 2013 року? Презентована в Кракові книжка Машкевича, видалася мені вкрай важливою та актуальною не лише в контексті відповіді на поставлене вище питання, а й тому, що науковий аналіз автора щодо витоків і основних засад східної польської політики, можна вважати своєрідним ключем до розуміння того, чому саме Польща (разом зі Швецією) започаткувала ініціативу «Східного партнерства» для шести держав постсовєтського простору.

І ось перед вами видання, предметом дослідження в якому стала історія ідей, пов'язаних із формуванням східної політики Польщі й, зокрема, її українського вектора протягом майже цілого століття – від часу відродження польської державності у формі Другої Речі Посполитої й до сьогодення.

Монографія, автор якої досліджує питання безпеки й ідентичності крізь призму державного інтересу країни, ставить перед політичною та інтелектуальною елітою України низку вкрай важливих питань, від відповіді на які залежить майбутнє Української Держави. Аналізуючи співвідношення безпеки та ідентичності в системі державних інтересів, автор слідом за Кеннетом Вольтцем робить висновок, що виникнення

дисбалансу між безпекою та ідентичністю «у більшості випадків призводить до початку конфліктів» і виступає своєрідним чинником анархії у міжнародних відносинах. Напругою між безпекою та ідентичністю, спровокованою в Україні чинником російського впливу та пов'язаного з ним понад 300-літнього перебування України в геополітичному силовому полі Росії, значною мірою можна пояснити проросійський сепаратизм на сході України та причини російської воєнної агресії проти України. Прагнучи будь-якою ціною утримати Україну в сфері російського впливу, В. Путін, називаючи теперішню українську владу націоналістичною і фашистською, свідомо поглиблює суперечності між етнічними українцями та росіянами в Україні, маючи на меті триєдине завдання: не допустити консолідації українського суспільства; переконати українців, що для них ціннішою є безпека, а не національна ідентичність, яка веде, мовляв, до розколу країни; довести, що окремої української нації не існує. Не забуваймо й про те, що путінська мантра про «київську хунту» стала можливою й почасти дієвою й завдяки тому, що, як зазначає автор, «залякування націоналізмом постсовєтських країн набуло на Заході маніакального характеру».

Застосувавши метод історичних аналогій і порівнявши геополітичне положення Другої Речі Посполитої поміж тоталітарними СРСР і Німеччиною та геополітичну ситуацію України між авторитарною Росією та демократичною Європою, слідом за Машкевичем можемо констатувати, що «історики таку ситуацію оцінюють як геополітичний стигмат», відтак можна говорити про неминучість конфлікту між РФ і Заходом щодо України.

Важливим у цьому контексті є застереження автора про небезпеку повернення тоталітарних режимів, або перемоги тоталітарної ідеології, наслідком чого стає «початок фізичної війни» тоталітарного режиму з демократією. Йдеться, безумовно, про режим Путіна в Росії, який розв'язав війну не лише з Україною, що постала на захист демократичних цінностей, а й поновив «холодну війну» із Заходом, метою якої є перегляд основ сучасного світоустрою.

Оцінюючи результативність ініційованої Польщею політики «Східного партнерства», автор акцентує увагу на тому, що цей проект був покликаний до життя двома причинами: завадити відновленню авторитарних і тоталітарних систем у країнах постсовєтського простору й убезпечити Польщу від появи безпосереднього кордону з Росією у разі реставрації на постсовєтських теренах нової Російської імперії.

Тобто основою «Східного партнерства» стала передусім турбота про національну безпеку Польської держави.

З огляду на це українському політикуму слід взяти на озброєння польський досвід і нарешті розпочати розробку східної політики щодо Росії, основою якої має стати український державний інтерес і патріотизм. Адже, як зазначає Машкевич, «польська східна політика завжди... була одним з наріжних каменів процесу розбудови державності». Вироблення спрямованого на захист національних інтересів України зовнішньополітичного курсу сприятиме прискоренню інтеграції України до ЄС і посиленню спроможності України до нейтралізації актуальних безпекових загроз, зокрема й тих, що стали наслідком російської агресії в Україні.

Професор *Микола Дорошко*,
заступник директора
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка